

ЧОГААДЫКЧЫ-ДАА, СОЛУН-ДАА

Ш АНМАН арты өтүү Оуур-оол эр боюун оюу. Андык өсүп, апаз чоргарылып чорган. Оуур-оол үе-череги заман оолдор уккан өзү муну алгач, бир хемиз аруу-дун оюну дап, агаар неин турбап. Бүдүрүшү шорубо болган. Оуу азаманын айыма өөрдөн каан-бык чыны, кууш ою тарап шуудун. Чоуу шөлдөрдү арык. Чыны, ситен-шор-баш, белет-өрү түргү. Ургучу күш-амак кылды чогуу болуш, өз меге шыраа амак, шыгарынар көчөй келген.

Амьдирдан баян көргө-же, кейуу өргөн амак кичири-белди хам, калды-даа ажал-нати, кедим-болар. Ол мийнати, бир-де калап бату чыгыма олуртуп алган, тавар чугалаган.

— Сен болза, олум, амы уеин ажал-нати деп сөз. Шыгарыш амьдирал-чурттаган амак сомулаамын дауяны амьдиралган өгөдөн эки болу-амьдиралган мурнасар деп.

Амак шөгүнөдөк нок бажык суботанын чорун бажында таанымай оюум бур-гуулар соруп, боланы каяп орған. Оуур-оол азамычы көр-өш, бо-аа, азамычы уга-бай, кырып калса-дыр деп болгон орған. Шыгарыш оон калдык халыда хам-хам кы-гылар доора доора чыгып-кы-гылар. Шыгарыш угауны түргүл карактары ажалдык өлкө, оуу кытыгып орған.

Азамандан ол уаур айтыр-ган. Чуву кичкар мен мн-иш, Чуву кичкар мен мн-иш, Шанмак арты отукуш э-терге толун оюум салган, чугалаган.

— Шаанда болза мен деп кичини чарыбас өмүз ам болгай, олум. Шыгарыш амак болза халган трактор, машина болза эки өөсөт. Эртект кууш Эзегес мичар чораш, сен шынар амак оолдорун трактор, комбайн мууну алган, тара-быдаа ажап тур-ган өмүрүм. Э-та, чүу дээр оуу, эки-де чораш. Мөн чыгыс огуум бо оолдорун арианта мичар акылдан турган бол-за деп сөткө-сатыным хай-ыгып турду.

— Мен машина, трактор мунаш дээр болузда, амырай-ла бэр мен—деп, огуу адам-зеткөн.

— Адыр, олум, далашпа, оуу чеди, айы кыдыр сен талгы белеткөр мен.

1943 ЧЫЛДЫН жаскар чыгында Оуур-оол трактор-торктай мергендиле чеди амыр дээр Бюу-Хемиз амак чоруну. Анда оон ала-амык талыш өмүз турган, ол ала мөчө берген.

Ховалыг Шанмаков Чадраадан чорунтарга, хой калдыр тара тарып, ошол өскөн чери Боу-Булак чогуу, ортеп каан чүе деп, туруп калган. Оуу сөткө-сатымына ар-ла-ла чикти конуш болган.

Оуур-оол өөнө келген до-ра-на трактористер куруу-га өөрин берген. Анда ээрби-таре тика өөрдөн турган. Оларын дөй деян амак оол-дор болдурабызга база хоойу-дүрүмү камгалаар амьдирга хой-пяти орга-низациянын роко уаур. Бистид совхозка Тады рай-июнуц милиция черины амьдиралып кыш, профи-лактика амьдиралып чорудун турари чадам апарган. Суур-нун журттакчалынын хураал-дары арттарып, апаз арага-лаар, шиланын чурумун үрээр, урут-дарыным киж-и-мдөлөгөтө сатып салбас кижилери тургузуп, чогуур хемчон апарган. Шак мын-дыг хураалдар уезинде аада олурган арагаалар чамдык кижилери киттидини тур-рар. Районуц милиция амьдиралып бо чыны «Арагаалар чорун—кем-хө-рек үүгөлүнчүмүз чедирин болур», «Киж болган коой-ду» деп темалы лекциялары суурун журттакчалынын чорун чамаштарган. Лекция оонда суурун журттакчалы-нын олар срдун программалык колпортти ийк удаа көр-гүсөнөр.

Профилактика амьдир суур-да батай эвек тургузунган. Арагаалар, курум-чурум үрээр кижилери сайтарын, сым-дырын, оон чогуур түнөк үн-дүрбө кижилери шифртай хам аш хуурун, суудун ишчилди берип турган. Көдө Советин чамьда хө-рөксөнөр чөүдөк бо амьдир-га база чөпкөйөйт кир-жал, суурун хөрсөн чөпу-нун ортузунга йонголтөйтө амьдир күштелдирген. Ин-тини курум-чурум дээр арагаалар чоруктар-биле де-миселди күштелдирин, улегер-лик курум-чурум дээр чөдө Совет, оон куусөсү бо тала-мы-биле амьдир ам-даа күш-телдирер дээринге буурул уаур.

Украин ССР, Бодуун продукциясын ЭДЧ-ниң журттарыга чорудуп берип турар Харьковта Киров аттыг турбина заводуна 220 муң килоат күчүлүг турбина белеткөрүчү калып турар. Ону ГДР-де «Нора-2» дээр атомунг электрстанцияга хөрсөткөр.

ЫНДЫГ КИЖИ ХУНДУТКЕЛДИГ

Чыдам дорт элчөөнө кайы-даа уезинде ол хөвү-шөк амьдирал турар. Чамы чөр-андарга, тарап аштырчон тур-рар. Чамы мурнууц агро-тех-низи бо бөбөүр-амьдирал чорурлар, а кутуу—тарап кети-рер, а ажап. Шыкыч—хөвү-шөлдөр чөпкөйөйтө соор-туп. Тараанын амыда-ла хой. Оон чамык-даа уаур, Чамы тарааны тарып өс-түрү чоруп кичи—чөмүш-а мундуушлуг.

Кызылдин көдө професси-нал-техник үнелидини салбары СЭП-ин XXII съез-ди аттыг совхозка 1971 мьд-да ажытыган. Бодуну йет-күдөк-биле трактористи, комбайнери мергендиле хой-хой кижилери өөрсөн хөвү механавтор апаз база-ла амьдир уаурчылган. Са-барын уауртуп баштамышан, амьк оолдорун болган кыс-тарын дагыныччын болуп турган.

Коммунист чарты болган Совет чаак оон толетиг амьдир-июн беке-биле уе-дөй Кызамак куш-амьдир-биле хундуткада чеди алган. Трактор, комбайн—дөш оон башкарбас техника чок апарган. Көдө амьдир-амайы иш-буру машина-техникамы ол эки билер. Ол 1947 чыдын чамымыз өскөн төрөн чери Чадраадан чеди келген. Шы-гарыш амак турган көдө амьдир-амайы тургуза ога-нычтын бир чам амьдир, оон соонда Чадраа МТС-ини оон соонда кирген. Анда меха-низатор берген, оларын ты-ла амак башкалар уаур мергендик киж иреттанын келген.

Ховалыг Шанмаковт Оуур-оол апаз механик башы бо-луп, 1958 чыда чедир амьдир-лап келген. Бо үеиң дургу-зунда ол ол-он амьк кичи-лери тракторлары, комбай-наны башкарып билер кыдыр өөрсөткөн.

Чыд келген тудум-па ол ра-йону механавторларынын саны удаа көзүдө берген. Чамы-даа оон өөрдөн каан чамдык амьк оолдор беке мергендиле, сурагы кижилер апарган. Коммунист кичи бол-ган апаз берген даалтаны ол беке харысалга-биле көрүп, механавтор кадрлары белет-көрүлгө хөрсөткөн. Оон соонда ол Хайыраанга көш механав-торлар амьдиралган.

ПАРТИЯНЫН XXII съез-дин аттыг совхозка амьдиралган, ол база-ла бодуну толетиг чорун көр-гүсөн. Хоочун механавтор механиктен, кичеворден, бри-гадирден, чагата тарааны өс-түрү дөш чөре надыг амьдир-ды кылбаа дээр. Ол амьдир-бу-рунго бодуну кичиңиг мо-дөтүн көрүдүп келген.

ЧУРУКТА: коммунист күш-ажыл бри-гадаамын кеңигүйерл саекер-оптектелер В. Шевченко (оң талаанда) биле Ю. Кривко олар ГДР-ге хөрсөткөр турбина чамы бажымын роторун эптө турары.

М. ТУРДУН ФОТОУ.

Тываньк даг-дугу артылаар В. И. Ленин аттыг комбинданын септеле-механика цегинде амьдирал турар казначылардан Вадимер Аранчаны эш-өөр нызаман күш-ажылы, бынын сагыла-чуруму дээр мактаа. Ол төскү беш чылдың шалыгычы. Чөмкө чаа ону СЭП кеңигүйергө кандатка хүлээр алган.

ЧУРУНТА: каңкачы В. Арзача. К. ХОЮГ-ООЛ. Х. МОНГУШУЦ ФОТОУ.

Бистин районуц амьдир-амайларын, бодунуц дөш-дөш, апаз организаацияны хөрсөткөрүнүң 22 чөвүр-дөр бар. Оларын ортузунда социалист чарын хөрсөткөрүнүң күш-ажылынын бодунуц амьдирал-чурттагынын байдалын, лекин бо-аа чаштын камгалааны экисиле-ринче, бодунуц, өскө-даа түү-бүрү амьдир-хөрсөткө хөрсөткөрүнүң идеяныг кичириштерине угаган.

Ол чөвүр-дөр чөвүр-дөргө чөвүр-дөргө чөвүр-дөргө. Амак үдө-Уаур Октябрьдин 60 чыл өмгөк адырлыкка социалист чарын апаз уаур ишчил берип турар. Партия райоону болган чөв-чөдө парторганизаациялар хөрсөткөрүнүң чөвү-дөрүнүн идеяныг белет-кишан. Оларын амьдирал дургузунган иштерлерин чугулаан көрүп турар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн арамыда социалист чарын амак өскөн чыны «Тиле-дег» колхозта, «Совет Ты-ва» совхозта, Сарыг-Сейтин кы-зылаа колхозунда хөрсөт-көрүнүң чөвүр-дөрү (дарга-лары Е. Бортникова, А. Мөйтө, Г. Бакалова) шыгарыш берип турар.

Ишчил Ильякка суурда хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Бир чөвүр-дөрдүн дуржулгазындан

Темадыг кеңсөткөрүн, дөш-дөштерин, мурнасарлар-биле жуурамылдарын бо-ла организаатар. Чаа чамыла-дарын иштердин турары оларын амьдирал бир со-луу хөвүр апарган. Өг-бүдө-чө чаа төртүңгөч урууларга, амьдиралыг өлөгөтөнгө тур-раскааткан хөрсөткөрүнүн бай-иридеги байлаага эрттиргиле-ди. Чүдө эртект чыдын бе-ки амьдир кеңсөткөрүн чеди амьк өг-бүдөгө, чаа төртү-түшөт өй сөс чаштарга турас-кааткан. Чаа өрсөгөт алм-и-клар Владимир болган Алек-сей Барыштарга «Тиледег» колхозун баштаар чөри чаа бажымы ишчилер берген. Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн амьдирал оо амьк өг-бүдөгө база аас-кежикти кү-зөн.

Эртект күзү суурга нотаа, чөчөк, аш-чөм делектелер организаатар. Аш-чөм деле-ктелер иррак фермалар-да, бригадаларда амьдир-ишчил хөрсөткөрүнүн база кичири-штерин. «Бодустун хайыраан» деп делектелер суурун барып бүтү хөрсөткөрүнү киришкен. Олар боттарыны өсүртөн чөчөктөрүн, нотгаларын, кат-

чимдини дөштөн. Апаз бир чөри суурда бажыч өскөн Л. Кудрявцева элэтин, бирги чөргөгө дин-дому-биле шыгарган.

Ильякка сууру чаагызын-дарынга, сайтаралыг делек-терин көдүрөнгө хөрсөткө-нөр уаур күш болуп турар. Чаамы, күшү суур чаагызы-дылганына кудумчу «бүрү-ү-күч журттакчалары кириш-кен» деп сөзүп турган. А. Иродова, В. Пензалева

күдөк шыгымы хайыраанга алган. Г. Артемова, П. Чер-нова, П. Езохова, А. Аракча оларын болган өскө-бө-жө-дө о-г-бү-дө-сө-нө хөрсөткө-нөр чөгүлүгү барын, бөсөдала-нып, шкoланың төрөдөр чо-митеди база хөй-пяти органи-зациялары-биле кады чогуур хөмсөткөрүнүн аш келтеп, А. Иродова, В. Пензалева

оларын журттап өрөк бажыч-багыдынын ары-п-өөсери бо-ла дөш хөй-пяти органи-зациялары кай удаа хөмсөт алаш.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

Хөрсөткөрүнүң чөвүр-дөрүнүн кеңигүйерге э-не идеяныг амьдирал дургузунда амьдирал, солун түддөр хөй. Бо чөвүр-дөрү даргасы Елена Гаврилова Бортниковац идеяныг амьдирал, кызым-кай амьдирал өнөксөткөрүнүң уаур идилег болган ма-ктааш бис. Елена Гаври-лова бо чугула даалтаны ол амьк чыл ишчиле күсө-дө, чамы суур журттула-рынын хундуткада чалаан агаар.

АЖЫЛЫ ЭКИЖЭЭН

СЭП Тыва обкомунун И пленумунуң болган Тыва АССР-инң Дөдө Союзунун И сессиянын хоойу-дүрүм сатымы болган шиланың курум-чурум амьдирал дургузунда хууш элган шиланың кирдилери амьдирал ботталдырды-биле Эзегес көдө Со-ведини чамьда уауусу дру-жека бөтү ижигинде курум-чурум амьдирал хөрсөткө-бөтү аас киргип, арагаалар, худаштаныр, социалист өр-чү-хөрсөткөрүн камгалаар чорун-буле демиселди күштел-дирген. Сөлдүг үдө элэн дөш-дөш хөмсөткөрүнүн аш чорунган.

Уауусу дружина штабынын тургускал графията Баугар педеликк пий хуушкө со-лоотуң дружиниктери нан-тивни курум-чурум хайга-ран, суурун кудумчуларын-че, күзүб, магалаштар, ферма-ларине дежурныйлаамынче үнүп турар. Көдө Советтин куусоку суурда милициянык үчөстөк төлөүн-биле кады эки тура уауусу дружинанык кеңигүйерине таарышма-на дикчилери эвек, амак амьдирал хуушкө, совхоз бүдүрүлгөндө кызым-кай амьдирал турар, ак сөткө-дө кижилерин хуушө ал, дру-жиниктерини шыгарган, хөркө демчон оларга тын-амын. Оларын амьдирал уауусу дружина штабы, совхозта партия, профкөдө, комсомол организаациялары боттуң ду-ламы чедирин турар.

Урүгүчү арагаалар, күш-ажыдын сатыла-чурумун хөрсөткө, амьк шыг үдөр, ишчилелге амьдирал амьдир-кылабас, кем-хөрек үдөдүнү-рээр, арагаалар чоруктарга

болгу дөт кижилерини дө-лө-мөнү көдө Совет, оон куусө-көму тургузуп алган, оларын үрүгүчү хайгаарат, тус-туу-ла-ла чугаалаамын турар. Докта-мал арагаалар кижилерин ара-галал эмвектер. Оларын чам-дыктары амьдиралдык шыг оруулачө кирип, совхоз бүдү-рүлгөтөинде амьдирал турар.

Нивтинин курум-чурум амьдирал таланы-биле амьк өвөксөткөрү Чал-Кежит, Хаак, Кочетов салбарларында база багай эвек организаацияны-ган. Совхозту салбарлары-да тус-туулаа уауусу дру-

жиданың штабтары тургус-кан. Нивтинин курум-чурумун камгалаарыга идеяныг киргип, хуушөтө амьдир-ла ак сөткө-дө куусөтүп турар дружиниктер бистид совхоз-та эвек эвек. Шыгарыш М. Гостюжнин, А. Саны-Хөв-лү, Л. Тиншлякын, В. Норду-оолду, В. Антовоуту, П. Пав-ленкову, И. Оюнуу болган оон-да өскөктөрүн камгарыш-тырп болур.

Мөн мурунда чыдарла, эртект чыда чедир совхозтуң курум-чурум амьдирал, магалаш-тарине, клубка ээрлик кижилери бо-ла көрүп болур тур-ган. Көдө Советтин чамьда уауусу дружинанык совхозта хөй-пяти организаациялары-биле кады дөш-дөш амьдирал, ижигини курум-чурум үрээр, арагаалар чоруктарга

урду демиселди күштөлдөрү-биле дөш-дөш хөмсөткөрүн алаамын түнөктөгө, сөлдө-гү үдө кем-хөрек үдөдө, ээрлик чорук кижилерини саны кескүзү-биле кымыр-ган.

Дружиниктер чүгө ку-рум-чурум тулары-биле кылы-гараттынымай, күрүдөк, хамааттарынын хуушда он-чу-хөрсөткөрүн камгалаары-биле база амьдирал чорун-дуу, оорларын, кем-хөрек үдө-дөлөкчилерин иштен тынар таламы-биле милиция амьдир-галарына дуулаамын ту-

рар. Анда хамгарыштар бар чыккан. 1977 чыдын март ай-ның бир дүйөндө, каамаал кыраа пенсонер Х. Чөдунуң кайлаага турган иштен оор алган барган. Совхозта ижигиниң үчөстөк төлөүн А. П. Голянов ол медиян а-ган, идеяныг дружиниктер-инде кады оорларын үр-дө бо байып тын алган. Ту-турган оорлар ишчилге хө-рөксөтө ошаштынар.

Совхозта милициянык үчөстөк төлөүн А. П. Голянов суурун журттакчалынын, малчылары, фермаларга бар-ын, хоойу-дүрүгө замалар-шыкан лекин, бөсөдаланын чоруну, оон дөштин чеди ал турар.

К. ХОЮГ-ООЛ.

Көскү агитация

ДААЛГАНЫ БЕРГЕН ТУРБУЖЕ...

Көскү агитация—партиянык салып турар политиктиг, эконо-миктиг болган амьдир-амай, бидингири-биле тайыбылаар пропагандаың бир дөш-дөш хө-вири болур. Көрүшүгү, бөдүмү болган чараш кылдыр чоруп, уран уткө-шындалыг сөстөр-биле бижизин хана солункар, стендилер, плакаттар кичи-лериң чаа-чаа амьдир-ишчи чеди ишчилерине кийгырып, даартагы сорулгаларын тайы-бырлап, амьдиралда четкөстө-рини сейгалат турар.

Амьдирал чөвүн ортузунга политкасалыг болган кичи-дидилге амьдирал чугула чө-сө—көскү агитация бистид Менгүн-Тайга районон кадыг тургустунганмы? Чамдын амьдир-амайларда, бодунуң болган албан организаация чө-лөрине—«Малчын» колхозта (партком секретары Н. Чын-дын-оол), районуң септеле-тудүг үчөстөтүндө (позорганиза-ция секретары С. Ламажын) дөш эвек-даа чөрдөдө көскү агитацияны байдал чүгүздө деп болур. Ынчаларына хана солункарны унадуру, стендилерин дөрип, лозундарын бижиг-түрүрүнүн эстетиктиг уткө-шынды амьдир-амай чөпкө-дөрүн демделдери чугула. Стен-дилер шөвөргин, чараш эвек, оларда кирген квартал, чыл көргүзүлгөрүн ой-шаанда солу-вайып турар.

Оң-биле чөвөткөрүн чөв-түрүн да месса-политиктиг амьдирал чоруда көскү агитацияны чедир амьдирал, өмгө азштин бекедиринче улап кичиңгөй салбас, ону ийги чөргө-нөмк айтыры кылдыр көөр хөөнөрүнүң бары мууданчыг. Ынчалга райкуусомунуң ишти-ни хөрсөткөрү кидизинде (парторганизаация секретары З. Тумат), районуң хөрсөткөч-лериң нивителеинде (партия өтө организаациянын секретары К. Ламажын), көскү агитацияны байдалы куду дөчөп-

де, а коммунал амьдир-амай чө-ринде (начальниги А. Хертен) болган мал аарыларынга уаур демисел чорудар станцияда бо таламы-биле каракка илдигер чүвө шуут чөк болуп турар. «Мөгөн-Бүрөн» колхозтуң төвү Кызыл-Хал суурда, район эм-негезинде, харылзаа бекеди-ринде болган шкoлаларда бай-дал үстүндө чугаалаанымыс чөпкөдөн улау-ла дээрдевек.

Көскү агитацияны чорудуп турарында өзү барымдалаар таварылгалар база бар. Оң то-даргай чижизин эмнегө деесис-тээринден көрүп болур. Чугай-лап, дозулаан чөвч чыгылар-ын чөрсөткөрүн чөвч чыгысы кылдыр тургускулааш, оларда чуга демирлер каадаш, орус, тыва дылдарда плакаттарын хо-луй аскылап каан. Олар эрги-кирзинден окуп, бижиктери көзүлбөстөй берилгөн, чамачы-тары хөорлоп калгылаан, ку-рум-чурум амьдирал дургузунда чыгыр чыгылар тургулаар. Мын-дык чижиктерин өскө-даа чө-рдөдөн көрүп болур.

Уаур Октябрьдин 60 чыл өмгө чаа-чаа күш-ажылы чө-ди ишчилеринг умуржыр со-нурунган бүгү совет кижилер мурунда салган амьдирал тур-рар. Ынчанга көскү агитацияның амьк нөл теманы өчө ууганган болур умурлуг. Партия райкомунун бюроу кескү агитацияны чөв-түп, шынарнын ижигиниң улап байырлагга тураскааткан тема-ларга стендилерин, плакаттар-ны дөрип тургузурин амьдир-амайлар уауруччуларынча, партия, совет, комсомол, орган-нарынга аааскан. Ындыг тур-буже амга чедир ол амьдир-алын ишчил чоруптамы элде-птиг.

Х. НОНГАР.

БҮЯННЫГ-ЛА ТӨЛ

Ажыл шашы эгээрээ, эмвэлэ бүтээхүүгээ чөлө бөдөл. Эмчлөгөө нийж эмгэгээр. Актыр ах халтгүй, катт-рымаан шыралайт, чаатта-рында сирталааштыг, чаан, чады кара кыс эгээгичи бөт тайгакмын саат чок түүл өл, арыг кичини киче-гейж шийнш, эмчан, эм-керчи таарыштар берил өгөдөр.

Экин аксында саялайда элчлэч манап орток кырган утбай эмчтө өөрсө белгиллн эвээрди, чугаалаңкы үзгү:

— Орток күүнү ол холум дозоргон ариң, белгилестеп, чөлө тутуңмайтар берек, Экин үр үдө эмчтө-ла көр-гөсей болу өмөчү, хаңды-даа турдуу. Ол бүгү дуза бербон. Оон ам бо уруума көш сикыртчү эмчтөнөм соонда, холум эмчтөнө. Кеа дөң күчү бо чөлө, көргүзүп, тылдартың бо. Экин, холу чик, буянныг-ла төл.

Эмчлөгө турганар анаа улаштыр шүтү эмчтөн мактан чугаалашкынар.

— Хирал Калдарова Саяа Эр-Барыш ортук шкөөл-гө эмч учушкына дооңу, фельдшп-акшерка деп мергендик чөдип алган, акылдан эгээр-ле беш чыл бөдү турар. Бо аравында ол Моңгуш Талайын. Мурту Ак-сында район эмчтөнөшкө, Алтайда акылдан, мергенли-кте чачылып, берге акылдан кыан тыва берген. Бо хушпедер ол «Барыш совхоз-ту» сабыр тову Алдын-Булак сууда акылдан турар.

Сабырның доксыорка дел-тем, чуртканы чоң кой. Чанг-эмчтө ажал аар. Иий эмч тургузар дугайында дугур-жуга бар-лаа болза, калдар чөдипшөндө айтыргың тыдым турар.

Калдыг-даа үдө калалар бол-ла келдирер. Ахтыг, ма-шындык, чаңда-даа чоругур ажурга таарыктыр. Экин кичи-ни хушпедер, харымсагалың ол эки билер. Алыс боду са-гың човангыр, чөптүз нас кажар-даа чакан двес. Дуза көргүскөн арыг кичиниңиз бйдыды эмчлөгөң, чүтө ш-чан сагың айгыр, өөрүр.

Мана ий таарыгыңа чик-жөс кылдыр көрөд.

Чаңалаң келген, могоп турканыңан чөк белеткип шыдайып, оржукт кырыга тевчи бейи уужбайың чыд, чык кылдыр удуш берген.

Бай-Тайга — мал ораны төр. Шыңал-ла ыңдыт Эглил-эглик баш кертен экти Бей-Тайгаңың баары дур-гаар делтем оларларыңа чы-дан дорт эрөөңдө ниитиңиз муң-мун баш малы ташы берген олтан чоругур. Ону бергенге торулбас, күш-акылыңың малчынар ажал, калдарың оон баш салып өстүр, продуктузуң белдир хөрсө биче эрес салыш-кыңиз кирип турарлар.

Оларың бирөөн малчы-ңың өт-бүдөңи дугайында солу-ңуң номуктуларыңа ташы-тырар болдыв.

Чараш бөдүс чурумдун Биче-Ооругуң аксы. Улут Салмычының баарыда Көк-Тейин Укукте малчының ча-за бо. Ында кажаларың шө-рөгүн туткан, оон доксыорка арыг, корум-чурумуң. Мында кежээ улус акылдан, турттан турары ажаа чөдө бөртө өлөн.

Кымыл-хүрөң шырайлыт, ор-тук салыңың, ижер хар ш-таңда кире назыңың кижи биске укуктугур кылдатан келген. Оон-бала амыр-менди солугуштуу. Ол болза «Төлий» Совхоз Чымбайыч Саңдүү болду.

Бисини чугаамың малчы-ның амдырал-чуртталгыңдан элчлөш, ажал-ишке чор-туш шилшип берген.

— Бо чылым көчүт берге— дар кызың, соок удуш кыш болду. Чоокку үдө мыңдыг-нып болганым сагышым-дыр.

ХҮЛЭЭЛГЕ — КЫЗЫГААРЫ ЭВЕС

Ивангыл сохкотуң ажал-ишкелери бүгү күшү малды кыштан хур ажыра-рыңың угуңдыгың—доо, мал-чыңа ишти байдалды бистерге ташыштырды.

Ажыл-агының малчына-ры, тускай артемыгылары, активчилер бир делиңт акыл-дан турган, үңкү бергенни шыдамың эртан алган, кы-чаңа-даа ам-ла шаңгары азырап ажал эрес. Малды, оон чаш төдү чыкмы соок ко-гурумдан менди камгалап атыр биче эрес айтырчү ту-рун турарың Сагчак Чымба-еви биске чугаалады.

Малчының өмүлдери хур кып ашкан. Оон чорон чыл кире ажалдан келген байлак дуржугалың, ижигини хөрөз-дөш түргүчү-ле сагың чоңа, амыр-дыкың хараманайи кымыл акылдан чоругуру бөрө кыпты чөдипшиңиз эртеривере дулааламың мал-чының ажал-ишкелери ташы-кып, билип алдымың.

Малчың кичиниң хушуду бо-лган харымсагалдыг, чы-мыштың ажал-ишкелери дугай-ында Сагчак Чымбайыч, оон калайи коммунист Херелма Хураунова Күжүгет бистерге барлар бирээ чоңка тайдыр-ган берген. Ону дымкай ора-га, мында ийни көрсөңиз ай-тырчы чок, шүтү-ла хөрөк-түй, арамында тулуш хары-лаң, көргүзгөңүң сөөлүгү ы-

аалыг Семирялга, өдөржи-ге, ажалларың өгөдө бугаар ажал, чөмгөери, оларларың, сугатты мын таарыштарың болган өскө-да айтырчтар аңаа тааарыкыр болду.

Ивигиниң малың хаңың алган болгонда, оон баш халың өстүр, продуктузуң белдир-дөш боттарыңкыңи намыс-биле акылдан турар улус бис—деп, Саңдүүүң чугаалаң орамы, мактаныр сеткил олар-

де улум экижиткөн. Ол болза каларчыңың арга-дуржугалың угулаңың, билиңиз бөлөңгө ажал-хөрө балдытыл турар.

Току беш чылдың наамыг оналдарыңа районга хуусаа бөдөлө күүсеткен кичилер-чиң бирөөн Сагчак Чымба-еви болган. Шыңарың олту-раң ажалыңың торутуңа бот беш чылдың бирги чылдыла төөрүр чүс баш өшкүтө

Беш чылдың кижилери

да чогуу тодаргай хөрсөңөп турар.

Хөрөк кырмада азырга, бот-тарың хөрөңгө сагың-сөңк-кыяңдан бергенден, ажаа бөд-үл мергенлиг кижилер.

Бай-Тайгага чөдө берген, районнуң сохкотуң-даа уузур-туктулары болган специали-стер-биле чугаалажырга, муң-аңа ажал-ишкелери ара-зында Саңдүүүң акыл-ла алаар, харым-да «Район чөм-шөкү» дикчилер.

Малчының сохкотуң агор өшкүчү өстүрөөңүң кириң удуш биче эрес. 1960 чылдан бөрө ону каларың келген. Бо арамында алган сохкотуңгү хушудың чылдың-ла күүсе-тиң, көргүзгөңүң сөөлүгү ы-

онааштыр 105 апайың дорукту-рун өстүргөн, бир боштаңың 1 киллограмм 300 грамм дүктү кыргып алган, районга чарыштың тилектеви болган.

Малчының хөй чылды-ла чөдипшиңиз акылдан-ың оларның хөрөңгү ажаастаң оларсиери болган. Калдарың төдөлгө-биле чугаалаң, ту-раң Сагчак Чымбайыч Саңдүү Күм-акылдың Кымы Тук оролук, 1973, 1975 чылдарың арзыгыңың тилектеви деп хөрөк демлектери, Херел-ма Хураунова Күжүгет «Хушудулук Демлөө» оролук, Лешиниң Юбилей медалы, «Току беш чылдың шалың-ың» деп хөрөк демлөө-биле

нааматкың, амыдыралга, хөй-иниңиң хөрөңгө төлө-тиг малчыларың каламы-даа коммунист күп-ажыл-дың малчылары.

Ону беш чылдың ийги чы-мылда калдыг хушудларың алган акылдан турарың тө-лөңгө акыл-ишкелерден со-курталдымың.

Улут Октябрьдың 60 чылың-га күп-ажылкы чөдипшиңиз-периг ужураңырың-биле бе-детиң социализмгү хушуда-рың алган улус болду.

Харымдыг малчынар бо чылдың чүс баштан-ла 100 аялың менди өстүрөөңүң, бир башка оналдыр 1300 грамм дүктү кыргып аларың азааң.

Ону күөсидир лаш өшкүчү кыштан хур асырар, оон чаш тыва менди доруктуар лаш кымыл акылдарың багый эрес түшөөдиг болган.

Малчының өшкүрөөңүң торугуру ажалдан турар. Ам беш чыл баштан-ла түс ажал-ың менди өстүрөөңүң хушуда-рың бис—деп, Сагчак Чымба-еви чугаалаң ораң.

Юбилей чылдың хушуда-гың акыр күөсөңиз болуру-ңуң бугу аргаары өшкү ку-

Х. ТААП-ООД,
Бай-Тайга район

Ажыл калбарган

Чакы чымыштыг акыл-дан Чөб-Хемчиктин «Тыва» совхозунуң шөлдеринде хай-ныккан. Чер ариң, чылыг хүн-вер эгээрди билек трактор аг-регатары Айды-Ой, Белдир-Шат болган Хыдыг-Узук хоу-уларында нык басырышың-ыңга ажалдаш, 2080 ажалгү та чериң илгиртеп дооскал.

Андартыңаң черлерини шы-гың басырың илгиртеңиге трактор агрегаттарының баш-карыкчылары соруқ кириңи-кышты ажалдан. Оларның иштинде «ДТ—75» трактор-ларың башкарыкчылары Ни-кколай Байыр, Саяа Аддыл-оол, Куузар Семис-оол, Тулуп Хура-ган-оол олар сөөлүгү беш хонукта 223—395 га чериң шыгын басырган.

Сөөлүгү бо чылым 3000 ажалгү та чериң удуш аңдарар. Чер андартыңаңга ажалдан тур-ар 20 тракторларың механи-заторлары онгу беш чылдың ийги чылыңың чакы ажал-дарың шыларың, кыска хуу-саада чорудар дөш күп-ажыл-чы элчөгөдө турушкан. 290 ажалгү та мер бөгүңге чөдир андартыңаң.

Сугаттың черлерини ажал-дан акижилеринче удуш ик-чөөңгү салдының турар. Ча-лың элчөк сугуң чөп ажалдан сугаттыларың ижи калбар-ган. Эвено бүрүзү быжылган

Ливанда байдал позитивтиг хайгааракчыларын кичөөңгө-ниң хаара түшүпүшкү турар.

Тус чуртка таяым байдалды дургаар таламы-биле чамдык араб күрөңдерин шеригле-рин мязар киргеткенди соонда национал-патриот күштер биле барың узадыг христиан күштериниң аразында үскө-жикишиңиз. Израиль чогууң-га муруну таламың районяры саяавакка, бүрү-чү-биле сонсаң турган. Изра-иль чогууңга дөксыорка үскө-жикишиңизниң соока-ван чылдагынамы болза оңу Тель-Авив чугааа стратег-тиг район деп санааш, ук де-вискоары Латаи темге чөдир экиөөлө апар наамыг турган-ында. Илгиртиң Израильдык шериг арга-чагырдаары Ливан-дык кызыгыларың дургаар «аймыг» чок чоруктуң зонамы дээр доксыорка тургузар бо-лаш турар. Ливаным муруну

чүтүңдө тургустуған дүп-күрүтү байдалың чогууң-ла Израильдык шак мыдыг экиөөкү соокажыларың-биле холбоң көр алаар.

Ливан доксыорка харылда-ларың чогууңга дээр 1969 жылда Кирге ат салган дугур-жугаа баугаар Удурааның кы-кыңың палестина шимчөө-жигиниң отрядтарыга чогууң-ла Ливанниң муруну таламыңа районярга Израильдык уду-рчүгү келер аргаң берген турган. Ичанаган Тель-Авив Ливанниң иштинги үскө-жикишиңизниң ажалдан алган, ливан доксыорка оң көзөңи барың үзөдиг христиан күштериниң ду-засы-биле бөдүңга эже-леп атыр сорулганы сал-ган. Оон умурдуңга Израиль од үскө-жикишиңизниң эки эвөөңдөн тура-ла ливан реакциянык күштерин дөксий,

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

ЛИВАНДА ӨНЧҮК-ЧӨНГЭЭЛЕР

куштерге Израиль сөөлүгү үдө чүтүңдө боо-чөкөсөк биле дуа-лаал турган эрес, харың дайың чо-рулдуларыңга боду доңу биске киржин эгээр этурган.

Ыдыг болжожок Тель-Авив болган оон барың үзөдиг христиан эвөлөөчүлери бар чугааа фактың чөдир үзөлөп көрбөн, чүс дөргө Удура-аның кыкыңың палестина шим-чөөжигиңиз биле Сириянык ара-зында турган чамдык чорү-дө

өөлүгү болушкунуңуңга чуга-аа түрүңдө чүс дөргө, Ливан-дык муруну чугааа Уду-рааның палестина шимчөө-жигиңизниң отрядтарың узуңгар дөш ливан реакци-биле Израильдык кара сатыш-ты планярыңды бурап дүп-көңдө боон турар. Ичана-ла Ливанда байлак ам-даа парың бөбө арттымаан, дүтө дөргө Тель-Авив Ливан-дык чамдык доксыорка эжелеп алар дөш сорулганымдан ам-даа ойтанаңаң.

ПАКИСТАДА ДУШКУУРЛУГ

БАЙДАЛ

Пакистанда сөөлүгү үдө ды-на ларың байлак тургусту-ган. Оң чылдагыны болаа Пакистанның национал азы-ясы дээр козулуңда-ла ба-рың үзөдиг төс партиялар-ның блогуңуң чазакка уду-рчи аргастан турар үзөдиг-дериниң уркужуңа боон ту-рар. Пакистанны айдөпөл азыясыңыз (ПНА) марта бо-лган парламент соңгудуаңың үзөңдө аштырышыңга та-варышкың ук соңгудуаа эң хөй бадылашыңың алган Па-кистанны улушук партияның өңөр хөөч чок аларган. Ча-дык-биле калды-лаа дугур-жугаа кыпты, калы акылдар-ыңдан оталааш, ополжон-булоңуң удурулуңга чөткө чаа «Джихад» дээр «мыдыктыг дайыңны» ажаа удуш чар-лаар.

Парламент соңгудуаңың үзөңдө аштырышыңга та-варышкан барың үзөдиг партиялар (оолар 200 слуттугү чүтө 36-ын алган) соңгудуа болаа нык эрес арток, бады-лашыңыңаңың саңашкыңың чазак кара өмөчөрү хаж-жыккан, ичанаган З. А. Бхутто премьер-министр ажал-ду-жаалыңдан дүкүр ужурут деп пегелде үздүрүп көлгө-нөр.

Бир эвес чазак ук пегелде-ниң хандырбас болза, ажаа удуш шүтү ажал-биле деми-сөкчир бис деп олар ныаңың чарлаанар. Пакистанның улут-улут хоорайларыңа — Карачиге, Лахорге, Пешава-рга болган өскө-даа черлөрө Па-кистанның национал азыя-сыңыңың таласкыларыңың чыскаалдар болтулаан, ук чыскааларың киркениңиңиңиң политика-биле боо-чөкөсөктугү үскө-жикишиңизниң баш кылган. Парлаатаның дым-натканың бугаар азырга, ш-тың политикаңиң христиан эгөөңдөн бөдү түрүн инти-гил-биле 180 хәрө кижи ажал-тыңыңдан чарыглан. Унешиңид аргамак дийди, ичанаган чөк-мүдүлүзүңуң чөкөсөкчир болган узуңгар дөш наш удаа ораң-дашкан дөргөн база аңгы хөрөк. Ол ПНА биле антежириң кымыдың, чамдык дүңүң бериңиңиңиңиңиңиң башы кылган. Чикээ, национал азыя мо-журданың хойукуңуңдуа ху-радаларың катан болур соң-гудуларыңга бүгү өдүттөр-

ларың күрүңе контролюңуң адалаты тургускан. Парламент соңгудуаңың үзөңдө аштырышыңга та-варышкан барың үзөдиг партиялар (оолар 200 слуттугү чүтө 36-ын алган) соңгудуа болаа нык эрес арток, бады-лашыңыңаңың саңашкыңың чазак кара өмөчөрү хаж-жыккан, ичанаган З. А. Бхутто премьер-министр ажал-ду-жаалыңдан дүкүр ужурут деп пегелде үздүрүп көлгө-нөр.

Бир эвес чазак ук пегелде-ниң хандырбас болза, ажаа удуш шүтү ажал-биле деми-сөкчир бис деп олар ныаңың чарлаанар. Пакистанның улут-улут хоорайларыңа — Карачиге, Лахорге, Пешава-рга болган өскө-даа черлөрө Па-кистанның национал азыя-сыңыңың таласкыларыңың чыскаалдар болтулаан, ук чыскааларың киркениңиңиң политика-биле боо-чөкөсөктугү үскө-жикишиңизниң баш кылган. Парлаатаның дым-натканың бугаар азырга, ш-тың политикаңиң христиан эгөөңдөн бөдү түрүн инти-гил-биле 180 хәрө кижи ажал-тыңыңдан чарыглан. Унешиңид аргамак дийди, ичанаган чөк-мүдүлүзүңуң чөкөсөкчир болган узуңгар дөш наш удаа ораң-дашкан дөргөн база аңгы хөрөк. Ол ПНА биле антежириң кымыдың, чамдык дүңүң бериңиңиңиңиңиң башы кылган. Чикээ, национал азыя мо-журданың хойукуңуңдуа ху-радаларың катан болур соң-гудуларыңга бүгү өдүттөр-

Ю. ТЫСОВСКИЙ,
А. СОЛТОВ,
(СЭТА)

МАЙРИД. А. Суарестин чазак Испан-лядың Коммунист партияның ажалы болдурамыны дугайың чарлаан. Ол болза чурттуң бүгү-ле демократыг күштериниң уаугу тилектеги.

ЧУРУКТА. Мадридте чуртаткылар компартияны ажал болдураң дугайында диниялтың байыр недирип тур.

ЮШ—СЭТА-ның телефотоу.

ШЫҢГЫНЫ САГЫЫР

Хушөөң апырандан админис-трация ойланды болурун хой-уду оналан демлекчон. Чи-көө, «ажылга кирер дөш ки-жиңе хамаарыштар күшүгү аларган суд шикөөн» бар бола, ол ишкан судтуң иштиниңиң бугаар материал харымсагалың ажалдарга акылдар эргезип намыктык кижилерге хамаарыштар ад-министративия чыгыңың чыкка ойталан болур. Ол мынан күрүңө алабың черлеринге ко-лоз көйөгүңүң икениң колоз баштаар чериниң чөдөөрөөң чыкка ажалга хушөөң алыры өртүргү. Дөдө болган орту-мак өөрдөгөтө көдөрүниң, профтехучилищелериниң, до-вукучларың туская черлерге бичик чокка өскө организа-цияларың удуруткучлары ажалга хушөөң алыр эргезип чык.

Хойулуңуң бо негеделериң ам-даа чөдөр күөстөйиң тур-арыңың хараалдың. Оң үнөңдөңдө өөрөгөңгө чөдө-риң— педвагштугү, педучи-литтеги болган өскө-даа өөрө-дөгө чөдөрлөр дооскан спе-циалисттер хөй-хөй биле оналанган черлеринге барбай турар. Оларны эглириң биле көмөчөлөр кошкың алдыны турар. Чамдык таарыкчалар-да тоон дөргүч-төрөк кижи-лерин чамың организацпга

ажылдарың хойду хөрүң тур-ар, бир эвес бот-боттары ара-зында чок харымсагалың бол-ган бирөөн бирөөңгө дөрт чагыртыр ийкеле, аам кон-трольдамың турар болза (РСФСР-ның күп-ажыл хой-удулуңуң 20 чүтүдү), ичана ол таарышкы. Хойулуңуң бо не-геделерин бисте ам-даа көң-чүгү топшак хайгааран турар, а хойулуңуң чүлүүң бо ле-

чың, албан-хаакты кижилер-ниң ажалыңда хостарыңың чурумири эзеп турар. Күп-ажыл хойулуңуңуң 10-гы чү-дүгү бугаар ажалдагы кижиле административия чериң 12 хо-нук бургуңгар сагыңдыгың (бикимал-биле), ажалыңа ол хуусаа эртеге үңе берик болур. Административия чери ол хуусаа иптөөдө өскө ки-жини тыпшаң, ол үңер кижиле

чоруктар чүгө Кымыл хоор-айда эрес, а республикада хөй дөргөн демлекчөлө чо-гуру. Кымыл хоорайга 1976 чылда ажалдан шың эрес үңдүрөң дөш ийгерген билди-риңиңиңиңиңиң 85 хууууң үзөдүгү өрөөң, ажалдан үңдүрөң кижилерни мурун-ку ажалыңга катан тургус-кан. Икениң ажалдан шың эрес үңдүрө таарыкчалар АТБ-лер болган «Сель-хозтехниканы» организац-иярында хөй бооп турар. Мөң алган көргөс, ол орга-низацияларың удуруткучла-ры болган профтехучилищ-елериңиңиң күп-ажыл хой-уду-луңуң багый билери тодаргай-дыр.

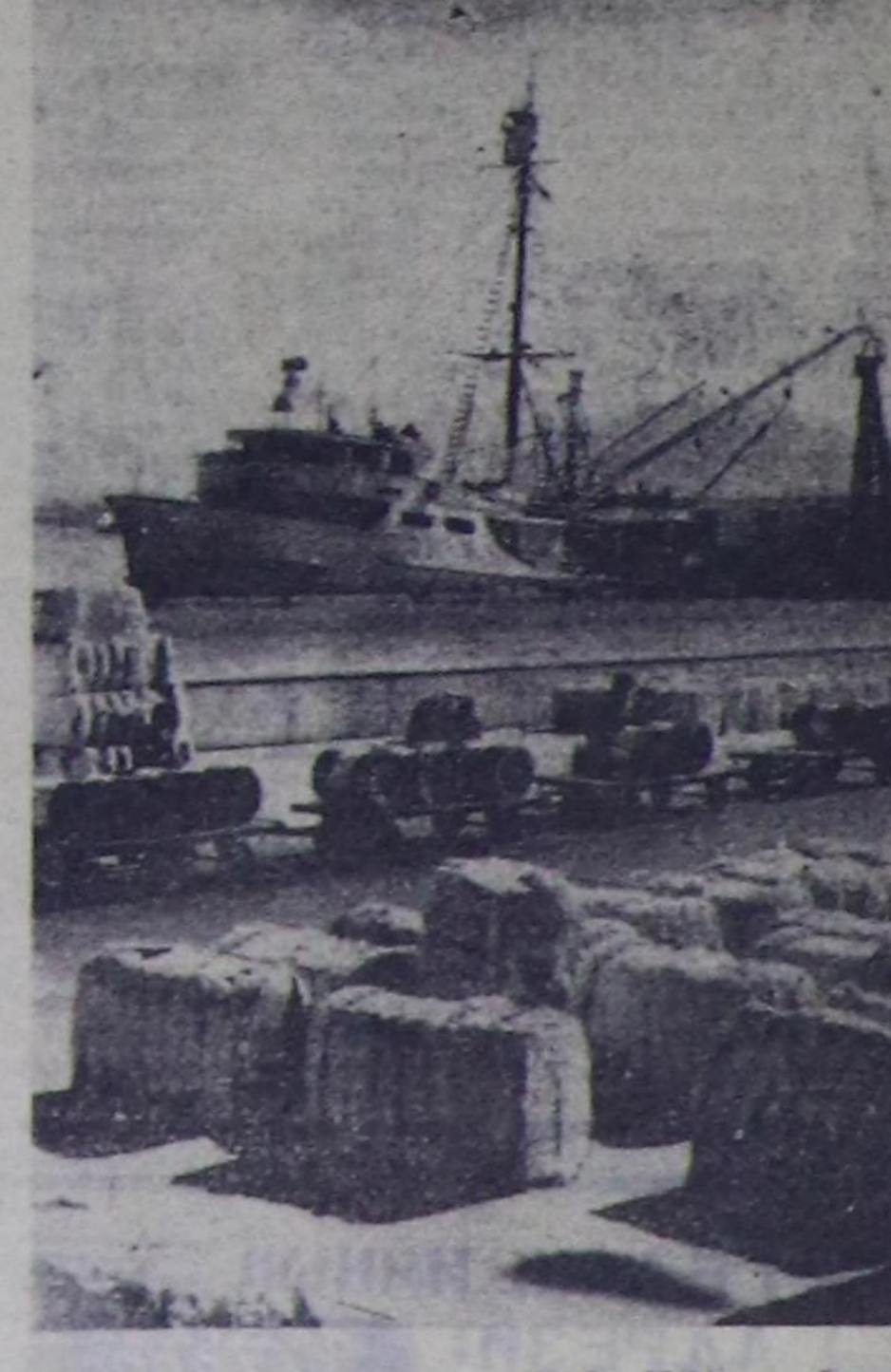
КИЖИ байраш ХОЙЛУ

негеделериниң хаждымыңың күп-ажылдыг бугуруткуч-лугине улу моонкалың келди-рип турары кытта-даа бил-диргү. Республиканың ажал-бүрү бугуруткуч, албан чөдө-риниң иштинде мыңдыг таары-кчалар көңүгү чөдүрөң деп дөк-ледекчөлө чогуур. Очө кыма-даа илгирөөң сабайың турарыңа хараалдың. Хойлу бугу-гуар бо байлаңдар тургусту-нуң көптөгө хоорай, район прокурорларың илгир дуаал-дарың созуру-биле туская удурапшыкыларың кий-рер ужуруткучтар.

ни ой-шанда хостар ужу-рулду. Ичана-даа практикада хойулуңуң ол негеделерин кароо-биле хаждымың турар хөй. Кымыл хоорай про-куратурамында чүгө инвари-фурал айдарда бөвөн 12 ки-жи административия ажалдан ой-шанда хоставаң дөш хоноуп көлгөнөр. Оларның иштинде 4 кижиңе күп-ажыл дөктерлерин ой-шанда бербей, хоноудуң турган илгир.

Ол мынан этөөң хөй өңгө-чүлөр ажалдан шың эрес үңдүргөн дөш хоноулаарың кийрер. Шыңал-ла ажалдан кичини шың эрес үңдүрө

чоруктар чүгө Кымыл хоор-айда эрес, а республикада хөй дөргөн демлекчөлө чо-гуру. Кымыл хоорайга 1976 чылда ажалдан шың эрес үңдүрөң дөш ийгерген билди-риңиңиңиңиң 85 хууууң үзөдүгү өрөөң, ажалдан үңдүрөң кижилерни мурун-ку ажалыңга катан тургус-кан. Икениң ажалдан шың эрес үңдүрө таарыкчалар АТБ-лер болган «Сель-хозтехниканы» организац-иярында хөй бооп турар. Мөң алган көргөс, ол орга-низацияларың удуруткучла-ры болган профтехучилищ-елериңиң күп-ажыл хой-уду-луңуң багый билери тодаргай-дыр.

МЕКСИКА. Энесалда порт. ЦАФ—СЭТА-ның фотоу.

Түннелди үндүрүп тура

дуржууга алып келүүдө, өөрчөлдүрүп турар.

бүрүчүгө В. И. Лениний дугайында ному деп кыргыз-рык биле аялданат.

Хемчик, Чоюн-Хемчик район-дарда библиотека аялданат.

Ниятиял-политтикт, юдээ аялданат, эрмат-техника, литература, урул чуу-дун буга-де херек болуури-биле библиотека фондурлар чоттедери, алары номукчу-ларга бугуе чөлмөктөй чедери болган библиотекарларны профессионалдык билини, нияти дешени ам-да бедиди чууга.

Библиотекалар чарыжы

дегелгеани организастади. Чыжээрге, «Совет Тыныкы аял-шчылары — партияны XXV съездиани» (Кам-Хем), «Тыла — өңү беш чылда», «Нары дөңгө дөңгөлүк» болган чоттаалтык аялданат (Кызыл хоорай), «Амдыралдык совет оозу-көзү», «Миллионнарны шуудуру күш-аялды», «Беш чылда аял-чорук» (Танды), «Күдө-сорук-коммунизм», «Ленинчи курс-биле», «Беш чылдык башымы» (Улуг-Хем) болган он-дөө оске темаларга дегелгерге организастатылыан.

Кызыл, Улуг-Хем районнарда болган Ак-Дуурак хоорайда эки. Социалистик тургузугуна каншиалтык тургузуган артык күшүнү тургузуган аялданат кызыл хоорайды библиотекалар хөй аялданат кызыл хоорай. Оларнык чытпады «Амдыралдык совет оорду-чуру», «ССР» — мөөң төрөн чуртум» деп темалар колдан турар. Ол мыккан интеллект-политтиктик литератураны илте-дирине библиотекалар улугу кирип келген. Шериг-патриоттук болган мөү-пын-нар кыжизидилгези, совет эр-де хойбулуу пропагандалары-гычче улуг ичөөргө салдыган.

ларга организастаан. Чол ортузуга масабалт аялданат Шуй, Бай-Даг, Заетеге коду — библиотека-рында эки чоруду турар. Республиканы библиотекалар арасында социалистик чарыкына эки аялданат кызыл хоорай. Оларнык чытпады «Амдыралдык совет оорду-чуру», «ССР» — мөөң төрөн чуртум» деп темалар колдан турар. Ол мыккан интеллект-политтиктик литератураны илте-дирине библиотекалар улугу кирип келген. Шериг-патриоттук болган мөү-пын-нар кыжизидилгези, совет эр-де хойбулуу пропагандалары-гычче улуг ичөөргө салдыган.

С. ШИММТ, А. С. ПУШКАР атыг библиотеканын эрмат-методтиктик килдизини эрматтаны.

1977 чылдын май 1-де Кызылдын аялчы чоннарынын байырлал чыскаалынын Дугайында

Делегейни аялчы чонна-рынык эл-сеткик каттышты-рылаанык хуру — май 1-ге тураскалган хоорайны аялчы чоннарынык чыскаалы 1977 чылдын май 1-де 10 шакта эге-лэр.

ага-техника инспекциянык, Кызылдын аялчы чонна-рынык «Росводпром» кат-тыштыштыгы ДБК аводу-лун «Кам-Хем» районни, Ты-нын элети четкыларнык коллектитери, Чыглар чери — Комсомол кудумчуу, «Туй-ская правда» солуну редак-циянык башчынык чыны, № 5 колонанык сонга, Харыс-салгалы — А. С. Хрипу-нов.

№ 1 колонна. Эки тура спорт ниятилдерини токзөөкчи-лери, Чыглар чери — Ленин кудумчуу, Курбак бажыды-нык чыны. Харыс-салгалы — А. С. Пурат.

№ 7 колонна. Тыва транс-порт эрматини, автомо-биль оруктарыны туадуу болган аялчылыгыны бугуе эрматини, осовтун, Епсей парходствоууну Кы-зылда район эрматини, аялбуудуегени, харылаан-ны бугуе-техниктик эрматини коллектитери, Чыглар чери — Интернационал кудумчуу, музей бажынык чыны. Харыс-салгалы — П. Е. Лобачев.

№ 2 колонна. Хоорайны бугуе школаларыны өөрмөчкү-лери болган башыллары. Чыглар чери — Комсомол кудум-чуу, ИХМ-ни бажынык чыны. Харыс-салгалы — А. В. Бездякыч.

№ 8 колонна. «Тыва тузу» трестин болган кезегин аялчылар кылдар организаци-ларнык «Тыва коду туду» трестин, «Красноярград-проект» институтуна комплек-те товелек кылдынык, ин-женер-туду диэкзикири-ник Краснояр трестини эк-спедициянык туду болган архитектура эрматини, «ЦЭС туду» эрматини, «Тыва колхозтуду катты-жымшыгыны коллектитери. Чыглар чери — Интернационал кудумчуу, музей бажынык чыны. Харыс-салгалы — С. Г. Красно-перов.

№ 3 колонна. Педагогика институтуну болган Красно-ярскык политтехникти инсти-туудууну салбырнык, текни-кумарины коллектитери. Чыглар чери — Комсомол кудумчуу, ИХМ-ни бажынык чыны. Харыс-салгалы — В. И. Данилейко.

№ 9 колонна. Колээ аялчы министрствоууну, «Сельхозтехника» респуб-лика болган Кызыл катты-жымшыгыны респуб-лика болган Кызыл катты-жымшыгыны «Ското-пром» трестин, зооветсабнык арга-чыл аял-агынык, тара-ра продуктуларны, аэропа-гия экспедициянык аялчы-тык аял-агынык эрматини, Мелворция болган суу аял-агынык минис-терствоууну коллектитери, Чыглар чери — Интернационал кудумчуу, музей бажынык чыны. Харыс-салгалы — Ч. К. Садык.

№ 4 колонна. Профессио-нал-техниктик унверситетини, профдөөрөөдө эрматини коллектитери, Чыглар чери — ИХМ-ни бажынык чыны. Харыс-салгалы — И. И. Чичи-нин.

№ 10 колонна. Чыгларга комсомол аял-агынык болган чолуны аялчылар минис-терствоуларнык коллектитери. Чыглар чери — Интернационал кудумчуу, Калдык камгалал министрствоууну бажынык чыны. Харыс-салгалы — Ч. К. Садык.

№ 5 колонна. Май мурунуу социалистик чарыкынык ты-лекчилер коллектитер, ком-мунистик күш-аялданат коллектитери: сут заводу, «Кы-зыл туду» эрматини. Кызыл аял-чөм садмы, Кызылдын улетпур баранаанык садык, пассажир АТБ-ни, Тыва коммунистик теледетте, ном садмынык кылдык, респуб-лика типографияны. Чыглар че-ри — Комсомол кудумчуу, «Туйская правда» солуну бажынык чыны. Харыс-салгалы — А. А. Саян.

№ 11 колонна. Калдык кам-галал министрствоуу болган аптека эрматини. Чыглар чери — Культура болган дыштан-ырга паркинык акынтгы. Харыс-салгалы — Я. В. Калыт.

ЛОТЕРЕЯ БИЛЕДИНИ ТӨӨГÜЗÜ

Донецк областа Лесноватск районуну Корсунь суурну бажык Г. Э. Рыбалченко шаандакы лотерея билеттеги ривий коллектиялык чыны кылдык. Ону эге эрткин хуру кылдык теңкүрге тажаар-жар, Ол билеттерин биринчи 1891 чылда үндүргөн.

Ойнаар-кыстар байырлары

Чыл санында мартта Япониянык шунту уруглары ойнаар-кыстар байырлары дем-делген эрттери турар. Ол хуру бажыну бугуе гусейн кылган ойнаар-кыстары де-леген, аш-оорунге улуп бээр-биле аш-чөм билестер. Чо-гуу байырлардын кажы ты-ныгына тода билдинес. А кылча-да ону шаанда биле болган дөңгөлүк турган саады дурауларын тыныктап саады дурауларын Чынык март-тын ачкынык кылган алганы саады дурауларын хемче ойнаар-кыстары бажы болган кижиге турган шунту багы чүдүлөр чиди чоруй бөр турган ден улгын берген ойнаар аниктарга тайылдырлап чоранинар. Иччала-даа чороти ол саады дурау-лар ана кылган ойнаар-кыстар-биле солуттуган болган оларны хемче октаве апар-ган.

Грузин ССР. Кат-чимис өстүр аял-агыларнык сар-тарында чыны аялчылар калбарган. Одурулар арасы бол-базырадыны, ылыштарны профилактиктик ажаалдазын дүг-ген темпери-биле чоруду турар.

ШИМЧӨЗШКИН ЧУРУМУН САГЫВАСКА...

1977 чылдын бири кварталында республиканын оруктары болган хоорай, суу-рларнык кудумчуларын тур-туптуртуу 16 озал-онда болган. Озал-ондастарын болган чыгларларнык таякчы хевирлери болган оу камчыдаларнык сал-тун орткин чылдын бири квар-талында турганидан ээон оскен.

КАМ-НИН Экраны

АДА-НЕЛЕР! Кудумчу шим-чөзшкисини чурумун болган кудумчу калчаар чорудуу уругларга тайылдырларат. Кудумчуларны күше чада кижер эртер чераларында, бир эвес ону айттыан болза, кудумчу бедиринден келерине оларны өөрдүтөт. Малына оруктарыга болган ооз чогу-туга уругларынык байларын чорудуу. Уругтарылар-биле калы кудумчу кежерге, ме-дин алдыар. Уругтарынык машина орунуун чогууга хай-

ШЫН ХАРЫЫЛАР

Бо чылдын март 19-та үнел № 65 (10357) «Шын» солунда «КАИ-ниң экраны» ха-марыгында редакция элөө хай чагаалар келген. Оларнык арасында «КАИ экраны» «Шынны» аркыла үнү турарыны өөрмөчкү-биле делкин турар база ол «экранды» бердингей айтырларга хары-дан турар чагаалар бар.

Адреси: ИИДЕКС 667000. Редакциянын. Тираж 16332. Чыгы № 161. СОЛОННЕДЕЛЯ 6 КАТАПÜНЕР. ТУ-00133.